

Francja

Wolność słowa

- **1789 r Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela**
- **1881 r.** prawo jednostki do **wyrażania swoich poglądów,**
- Wielokrotnie jednak wprowadzano a następnie odrzucano cenzurę prewencyjną, podobnie ustanawiano zasadę karania represyjnego (np.: w czasie wojen – **cenzura wojskowa**; po – rozliczenie prasy kolaboracyjnej, poprzez wywłaszczenia i karania właścicieli pism, dziennikarzy i drukarzy współpracujących z okupantem).

Wolność i cenzura

La Gazette z maja 1631 r. był pierwszym tytułem drukowanym regularnie.

Założony przez Theophraste'a Renaudota, lekarza, który uzyskał wyłączność na drukowanie pisma dzięki swoim bliskim stosunkom z kardynałem Richelieu.

W 1762 roku zmieniono jego nazwę na *La Gazette de France*, aby tytuł był jednoznacznie kojarzony z władzą królewską. W tamtym czasie tygodnik nie miał konkurenta na rynku (głównym powodem była cenzura).

Pod koniec 1789 roku, na skutek Rewolucji, na rynku pojawiło się 218 nowych tytułów, a w roku następnym aż 387.

Powrót monarchii przywrócił jednak cenzurę i znacznie ograniczył wolność wypowiedzi, co spowodowało spadek liczby tytułów na rynku.

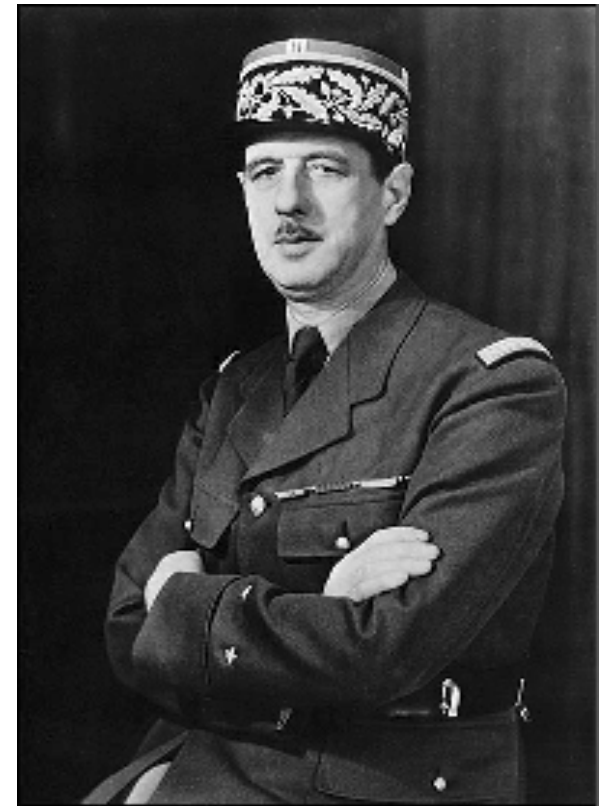
Między wolnością a „wolnością”

– konspiracja czy kolaboracja?

- Prasa konspiracyjna (inspirator Jean Texicier i jego broszura Les Conceils a l'occupe):
 - L'Humanite (1939)
 - Libre France
 - Liberation (XII 1940 – 7 egz.) tygodnik francuskiego ruchu oporu; redagował znany franc. Syndykalista Christian Pineau, później Jean Cavailles i Texcier; pod koniec wojny nakład sięgał 50 tys. Egz.
- W końcu 1943 roku powstała nawet podziemna instytucja regulująca prasę Federation Nationale de la Presse Clandestine

IV Republika Francuska

- 9.9.1944 r. tymczasowy rząd z de Gaullem na czele sprzyjał przebudowie prasy;
- 12.10.45 – zlikwidowano cenzurę, a wprowadzono autoryzację (1947r.)
- 30 września 1944 r. – **Le Journal Officiel** wprowadza trzy zasady:
 - zasadę zakazu wydawania gazet i czasopism ukazujących się legalnie podczas okupacji: groźba konfiskaty majątków;
 - uprawnienia do zezwoleń nowych tytułów otrzymał minister informacji, a w praktyce **Narodowa Federacja Prasy (X 1944)**: zapowiedziano m.in. Likwidację „prasy zdrady”;
 - zapoczątkowano nową kontrowersyjną tendencję **wzmacniania wpływu rządu na prasę**.
- 11 V 1946 r. **ustawa Defferre’a** – legalizowała konfiskatę dóbr zamykanych pism.

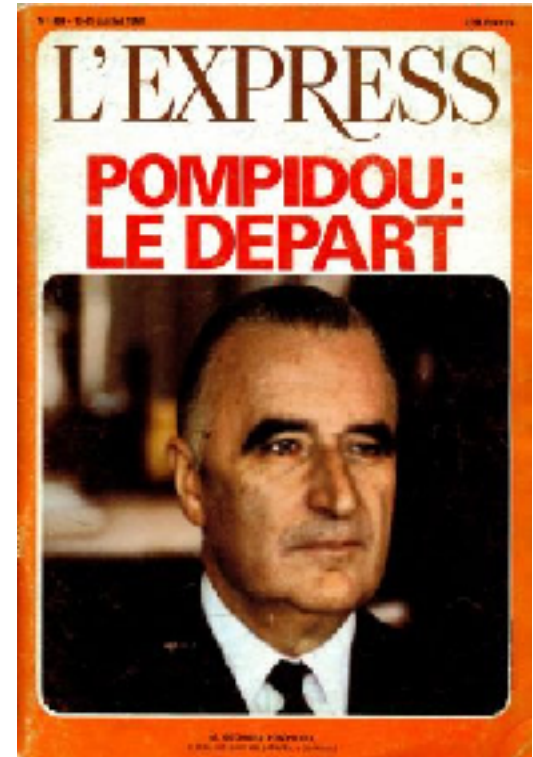

po odejściu gen. Ch. de Gaulle'a

- stopniowo odradza się prasa informacyjna; powolna koncentracja na rynku (zwłaszcza prowincjonalnym);
- 2 formy prawne nowych przedsiębiorstw prasowych: indywidualne i stowarzyszenia. Konieczne było podpisanie deklaracji o tytule gazet, formie, nazwisku dyrektora i drukarni => starano zabezpieczyć się przed koncentracją.
- Odrodzenie prasy: m.in.
 - I – tytuły konspiracyjne „L'Humanite”, „Liberation”
 - II – stare tytuły „Le Figaro”
 - III – nowe gazety, m.in. „Le Monde”(1945). Odżywała także prasa prowincjonalna, w 1946 roku zbliżyła się do stanu sprzed wojny (ok.180 tytułów).
- Wyraźne było upolitycznienie prasy.

W poszukiwaniu wolności

- Przełom lat 40/50-tych ogólne trudności ekonomiczne, spadek czytelnictwa, prasa polityczna, upadek wielu tytułów.
- XII 1951 – powstaje **Societe des Redactours du Monde** – stowarzyszenie uczestniczące w kapitale zakładowym dziennika „LeMonde”;

16 V 1953 – pojawia się „L'Express”
– liberalny tygodnik

Agence France Presse – 30 IX 1944

Radio i telewizja

- Przed wojną nadawcy radiowi potrzebowali jedynie zezwolenia ministra łączności; po wojnie ordonansem z 23.3.1945 r. anulowano wszystkie pozwolenia i wprowadzono monopol państwowy.

Mocą dekretu z 8.11.1945 roku utworzono pierwszą po wojnie państwową instytucję radiowo-telewizyjną La Radiodiffusion-Television Francaise (RTF), podporządkowaną Ministerstwu Informacji.

Francuski pluralizm?

wewnętrzny:

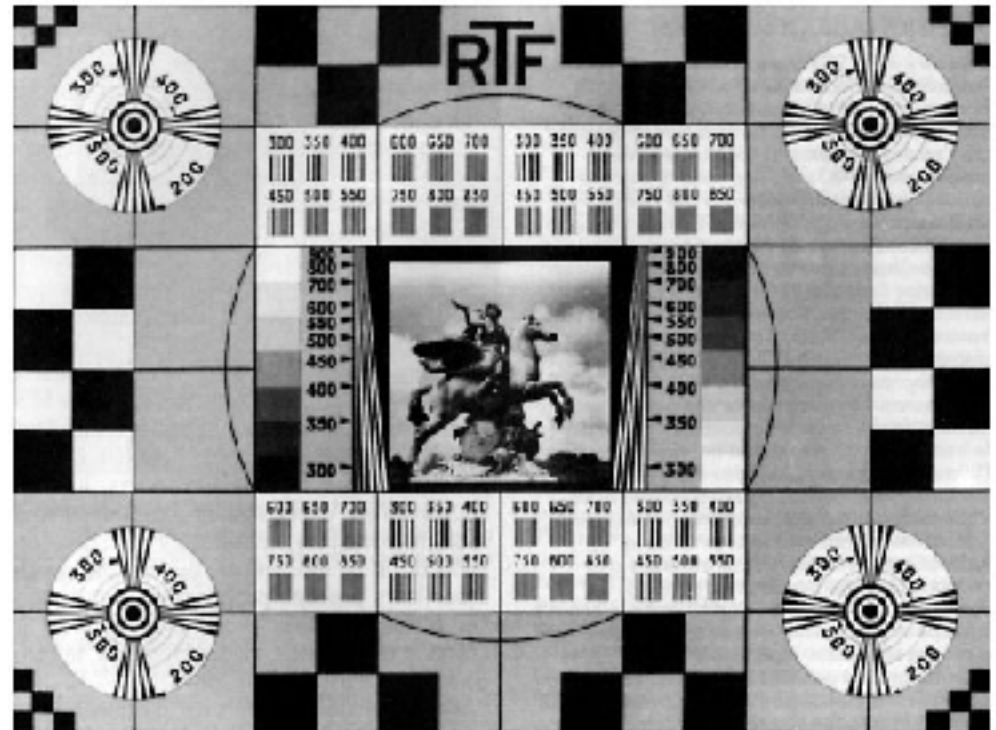
RTF

- budżet opierał się na dotacjach państwowych,

- struktura instytucji rodziła

dwuznaczne sytuacje

(m.in. zaplecze techniczne było własnością państwa, dochody które osiągała – nie mogła nimi zarządzać, podlegała kontroli rządu, stanowiska obsadzone politycznie)

zewnątrzny:

- Państwo pomimo monopolu dopuszczalo odbiór programów (radiowych) z zagranicy, często też było ich właścicielem. m.in.:
 - w Zagłębiu Saary od stycznia 1955 nadawało radio Europa nr 1 (którego właścicielem było w 34,19% spółka państwowa franc. Sofirad);
 - Radio Luxemburg nadawało już od 1929 roku – stacja peryferyjna (zaangażowany był kapitał francuski, m.in. Hachette, Prouvost, Havas i inne)
 - Radio Monte-Carlo od 1942 r. (współwłaściciel Sofirad)
 - Radio Andora od 1939 roku
 - Radio Sud
(prawie 100% Sofirad, 1966r.)

V Republika

- 10.1958 r. w Konstytucji potwierdzono liberalną doktrynę wolności prasy, zakładającą swobodę wypowiedzi każdego obywatela.
- Jednak indywidualność gen. De Gaulle'a i jego znana animozja do dziennikarzy krępowały inicjatywy reform mediów.
- A art.16 konstytucji dawał prezydentowi niemal **dyktatorskie** uprawnienia w sytuacji zagrożenia państwa. Każde pismo mogło być zawieszane pod zarzutem zdrady tajemnicy państwowej, itd.
- Zmiany w prasie zapowiadał premier **George Pompidou (1962r.)** – złagodzenie rygorów prawnych. **Zmiany przyniosły dopiero przemiany polityczne i ustąpienie gen. De Gaulle'a.**

Koncentracja kapitału

- Francuskie koncerny prasowe mają długą tradycję:
 - Hachette-Filipachi (1826 księgarnia), należały min France-Soir (do lat 70-tych), Édi 7, Tele & Jours, Elle,
 - Prouvost Jean, od okresu międzywojennego, Paris-soir, tygodnik Match, „Marie-Clair”, Cosmopolitan,
 - Koncern Amaury’ego: „Le Parisien libere, dziennik L’Equipe;
 - Robert Hersant (1950): Le Figaro (od 1976 r do 2004r.), France-Soir (od 76r.),
 - Groupe Generale Occidentiale, tygodnik L’Express (53r.)
 - Filipachi : Paris-Match
 - Bayard Presse

Czas zmiany?

- 4.2.1959 r. RTF stała się państwowym przedsiębiorstwem publicznym o charakterze przemysłowym i handlowym, o własnej osobowości prawnej, finansowej i administracyjnej oraz autonomicznym budżecie.
- Jednak nadal Ministerstwo Informacji sprawowało bezpośredni nadzór.

- 1972 r. ustawa powierzała kierownictwo ORTF prezydentowi-dyrektorowi generalnemu, mianowanemu przez Radę Ministrów.
- Radzie Administracyjnej przekazano uprawnienia związane z określeniem ogólnej linii działania, budżetu i kontroli.
- Idee reformy zmierzały w kierunku określenia polityki programowej jako „otwartej” (pluralizm opinii, poglądów politycznych, rzeczywista demonopolizacja). Jednak wciąż istniał monopol nadawania.
- **Nie istniał natomiast monopol odbierania prywatnych kanałów.**

Decentralizacja i regulacja

- 1974 decentralizacja ORTF : TF1, Antenne 2, France Region3, miało to stworzyć warunki **wewnętrznej konkurencji**
- **1982 r. ustawa audiowizualna zakładająca koniec monopolu państwowego:**
 - Komunikacja wizualna jest wolna;
 - Misja radia i telewizji polega na służeniu interesowi ogółu, przy respektowaniu pluralizmu i równości kultur;
 - Każdy ma prawo do odpowiedzi;
 - Monopol programowania zostaje zniesiony; ale państwo decyduje kto i na jakich zasadach użytkuje odpowiednie fale Hertza.
- Powołana zostaje **Rada Narodowa Komunikacji Audiowizualnej**, która pełni funkcję doradczą dla parlamentu.
- Powołano stowarzyszenia narodowe dla programowania, czyli TF1, Antene 2, itd. (państwo jest jedynym akcjonariuszem tych stowarzyszeń). Finansowanie z różnych źródeł (opłaty, reklamy, etc.)
Od 1984 r. stacje radiowe zyskały prawo do nadawania reklam, zwiększono także zakres koncentracji horyzontalnej.

Powołana zostaje także instytucja regulująca HACA (1982r.) Haute Autorite de la Communication Audiovisuelle, chroniąca zasad pluralizmu, równości i niezależności.

W 1986 r. HACA zostaje zastąpiona Commission nationale de la communication et des libertes (CNCL), a w 1989 przekształcono ją w **Le Conseil superier de l'audio-visuelle (CSA)** (członkowie mianowani przez Prezydenta: 3, Z. Narodowe: 3, Przew. Z.N.: 3)

Francuski system zaczął się upodabniać do systemów anglosaskich i niemieckiego.

Prasa

- Francja, czwarta potęga ekonomiczna na świecie, pod względem czytelnictwa dzienników **nie znalazła się** wśród pierwszych 15 potęg prasowych na świecie.
- Przyczynami są:
 - wysokie ceny gazet,
 - słabość systemu kolportażu,
 - niski stopień zaufania społecznego do dziennikarzy i brak wiary w ich niezależność,
 - fakt, iż prasa, nadmiernie zaabsorbowana polityką, nie odpowiada potrzebom odbiorców.

A qui appartiennent les médias ?

TFI **TPS** **LCI** **tmc** **metro** → **Bouygue**
(Alstom, BTP, Immobilier, Téléphonie etc.)

Europe 1 **EUROPE 2** **EUROPE 2 TV** **RFM** **MCM** **canal j** **gulli** **MEZZO**

Le Journal du Dimanche **MATCH** **E L L E PREMIERE** **Choc** **PSYCHOLOGIES** **Public**

femina **TV hebdo** **7** **Be** **auto moto** **Le Monde** **HACHETTE**

Observateur → **Groupe Lagardère** (vendeur d'armes)

Libération **FRANCE GALOP** → **Rothschild** (lois Pompidou-Rothschild, dette de l'état Français)

L'Humanité 20% → **Hachette-TF1-Caisse d'Epargne**

Le Point **LAREDOUTE** **fnac** → **Pinault**
(Groupe Artemis, Christie's etc.)

CANAL+ **UNIVERSAL** **SFR** **ACTIVISION BLIZZARD** → **Vivendi** (eau, câbles de communication, flux d'informations)

LE FIGARO **LE JOURNAL DES FINANCES** **La Provence** **nice-matin** **Var-matin**

corsematin **Direct Marseille** → **Dassault**
(vendeur d'armes)

tlu martin **RTL** **RTL 2** **6** **W9** **TF6** **PARIS PREMIERE** **téva** → **Pearson TV**
CLT-UFA

jeu **jeu** **jeu** **jeu** **jeu** → **Jean-Paul Baudecroux** (85e fortune française)
AudioFina
(Premier groupe européen de télévision)

Les aides directes aux titres de presse pendant la période 2009-2011 378 379

Titre de presse	Montant des aides directes par exemplaire diffusé (moyenne sur la période 2009-2011) - En centimes	Montant annuel de aides directes (moyenne sur la période 2009-2011) - En €
HUMANITE (L')	49	6 761 434
CROIX (LA)	32	9 888 388
TELERAMA	29	9 411 822
NOUVEL OBSERVATEUR (LE)	29	7 855 181
LIBERATION	27	9 903 617
PELERIN	24	2 649 389
EXPRESS (L')	23	6 232 242
CHALLENGES - LE NEWS DE L'ECONOMIE	22	2 384 145
POINT (LE)	20	4 681 245
MONDE (LE)	19	16 485 277
FIGARO (LE)	17	17 217 154
ELLE	16	3 418 233
AUJOURD'HUI EN FRANCE	16	9 331 682
ECHOS (LEs)	16	4 678 669
PARIS MATCH	14	5 151 418
TELECABLE SATELLITE HEBDO	10	3 380 880
THE 7 JOURS	10	7 279 647
NOUVELLE REPUBLIQUE DU CENTRE OUEST (LA)	9	6 846 242
TELE LOISIRS	8	4 300 415
TELE STAR	7	4 451 357
DEPECHE DU MIDI (LA)	7	5 014 620
NICE-MATIN	7	2 727 685
DERNIERES NOUVELLES D'ALSACE (LES)	7	4 035 733
TELE POCHE	7	1 681 612
OUEST FRANCE	6	15 784 440
SUD OUEST	6	6 280 612
VOIX DU NORD (LA)	6	5 445 439
PROVENCE (LA)	6	2 783 673
FEMME ACTUELLE	6	2 740 681
EST REPUBLICAIN (L')	5	2 889 688
COURRIER DE L'OUEST	5	1 853 381
DAUPHINE LIBRE (LE)	5	4 484 330
TELEGRAMME	5	3 656 688
PROGRES (LE)	5	3 888 685
MONTAGNE (LA)	5	3 216 097
TELE Z	4	3 009 232
MIDI LIBRE	4	2 247 653
PARISIEN (LE)	4	3 681 247
PETIT QUOTIDIEN (LE)	ND	3 800 687
MON QUOTIDIEN	ND	3 139 538

Source : Comptes des comptes

Gazety codzienne

- prasa centralna, regionalna i lokalna
- dzienniki opiniotwórcze i ...?

Cechą charakterystyczną tego rynku jest brak gazet przeznaczonych dla masowego czytelnika. Istnieją tytuły, które częściowo spełniają taką funkcję, jak na przykład *France-Soir* czy też bardziej poważny tytuł *Le Parisien*.

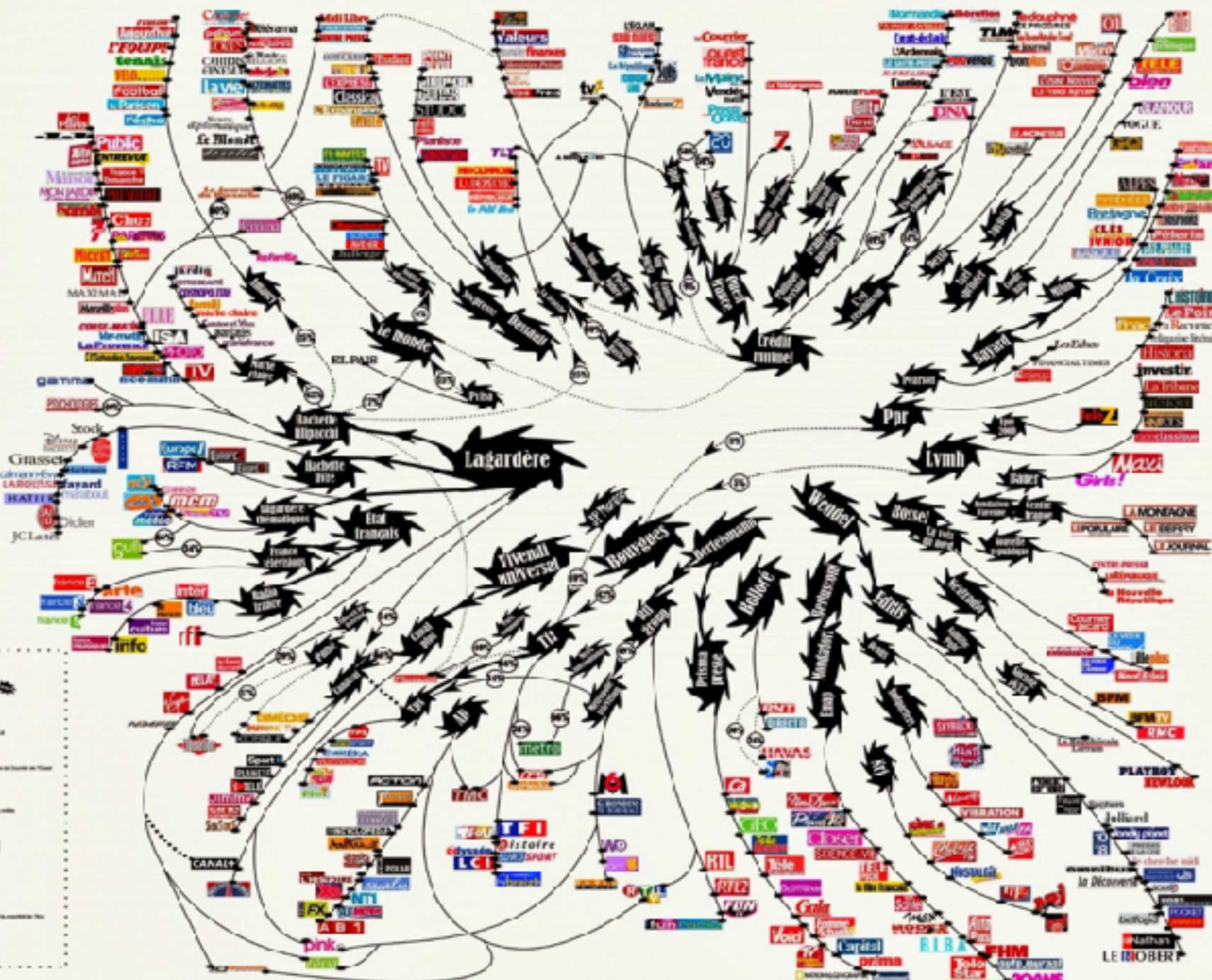
- Gazety coraz częściej konkurują z mediami elektronicznymi, dlatego systematycznie zwiększają przystępność i atrakcyjność przekazu, stąd zwiększony udział obrazu i koloru w gazetach, a także obecność tytułów drukowanych w Internecie. Innym rezultatem tej konkurencji jest ogromna popularność magazynów.
- prasa bezpłatna

Obecnie we Francji jest wydawanych 11 tytułów o zasięgu ogólnokrajowym (o łącznym nakładzie 1,64 mln. egz.) oraz 3 tytuły bezpłatne (2,7 mln. egz.). około 47 gazet ukazujących się w różnych regionach i departamentach (o łącznym nakładzie 5,14 mln. egz.).

GRUPY MEDIALNE

Francuskie grupy medialne reprezentują różne formy własności, co wpływa na różnorodność form prasowych, w odróżnieniu od USA czy Wielkiej Brytanii.

We Francji działają również przedsiębiorstwa amerykańskie, niemieckie, szwedzkie, brytyjskie i holenderskie.

Radio

Nowa ustawa zmieniła komunikację audiowizualną.

W sektorze radiowym

pojawiło się wiele stacji prywatnych o charakterze komercyjnym. To właśnie one są liderami na współczesnym rynku radiowym we Francji.

Radio jest środkiem przekazu niezwykle we Francji popularnym. Aż 87% mieszkańców Republiki słucha radia przynajmniej raz dziennie.

Radiofonia publiczna

podzielona jest na ***Radio France***, które nadaje na terytorium Republiki oraz ***RFI (Radio France International)*** przeznaczone dla nadawców zagranicznych.

Radio France unika emitowania reklam, dlatego też głównym źródłem utrzymania są dotacje państwowe.

France Télévision jako holding został oficjalnie powołany do życia 1 sierpnia 2000 roku. W skład holdingu wchodzi France 2, France 3, France 5 oraz na specjalnych prawach RFO. Kanały w większości są finansowane z reklam oraz opłat abonamentowych. Od 2005 roku, z powodu trudności ze ściąganiem abonamentu, opłata jest automatycznie doliczana do kosztów zamieszkania (taxe d'habitations).

W 2003 r. powstał francusko-niemiecki kanał *Arté*, niezależny kanał od holdingu *France Télévision*. *Arté* emituje swoje programy w dwóch językach, a jego oglądalność wynosi 3,7%. Stacja powstała w wyniku umowy między państwem francuskim oraz 11 krajami związkowymi Niemiec. Źródłem jej utrzymania są opłaty abonamentowe oraz zyski z produkcji własnych, sprzedawanych innym kanałom publicznym

Stacje komercyjne

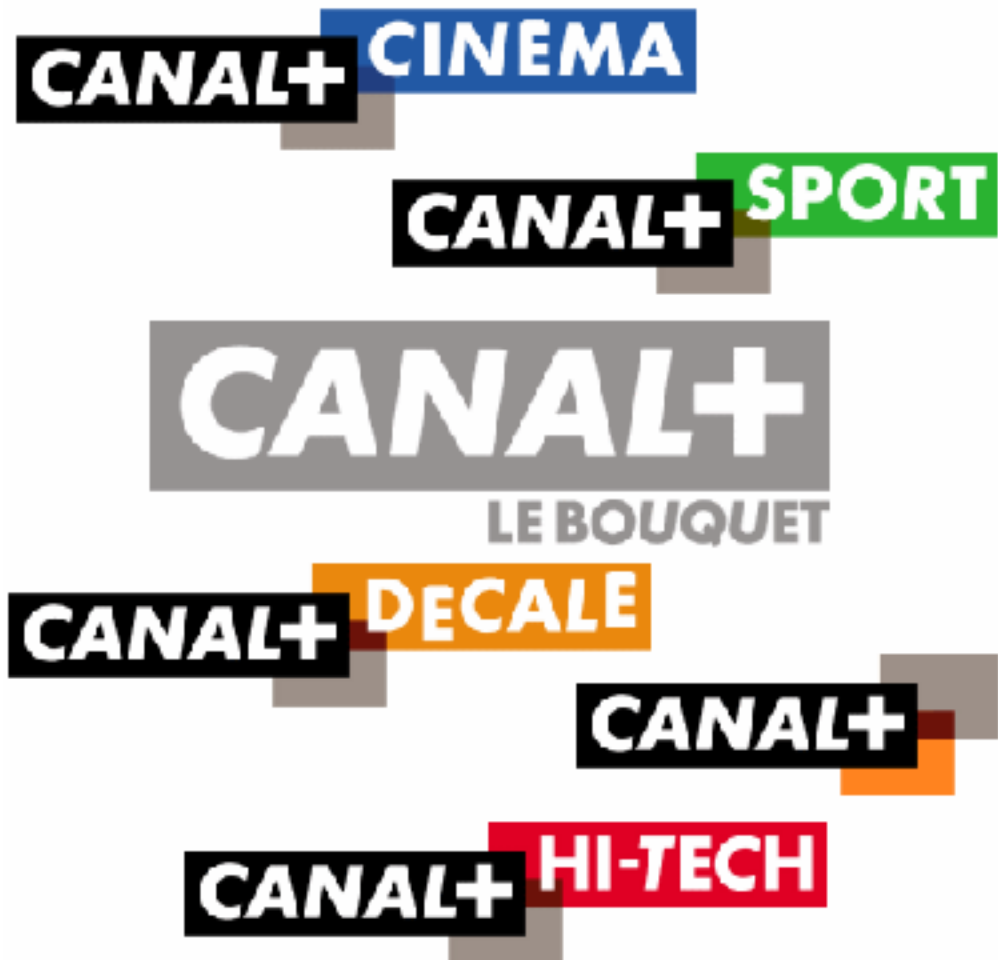
Francuska telewizja prywatna o zasięgu ogólnokrajowym podzielona jest między trzy stacje, w tym jeden kanał płatny. Cechą charakterystyczną tego rynku jest całkowita zależność od reklam jako głównego sposobu finansowania działalności.

TF1 jest stacją prywatną o zasięgu ogólnokrajowym, która jest na pierwszym miejscu we Francji pod względem oglądalności (30,2%). Telewizja też zajmuje także miejsce lidera pod względem dochodu z reklam, dzięki czemu w 2004 zarobiła 2,8 miliarda euro. Kanał w 41,5% należy do grupy Bouygues.

Pierwsza w Europie płatna telewizja - *Canal+*, przez długi czas była jedynym tego typu pasmem w Europie. Została założona w listopadzie 1984 roku przez szefa koncernu Havas, André Rousseleta, bliskiego przyjaciela prezydenta Mitteranda. Wzorcem dla *Canal+* była tu amerykańska stacja HBO.

Historia stacji rozpoczyna się w 1986 roku, kiedy zaczęła nadawać jako TV6, a następnie rok później jako własność grupy CLT-RTL zmieniła nazwę na *M6*. W roku 2004 telewizja przeszła w posiadanie grupy Bertelsmanna, która ustabilizowała jej pozycję na rynku.

Agence France Presse

Francuska agencja prasowa z siedzibą w Paryżu, kontynuatorka założonej w 1835 roku agencji Charlesa Havasa:

Agence des feuilles politiques, correspondance générale - najstarszej światowej agencji informacyjnej.